

Botanische tuinen in Nederland

Oases van rust en schoonheid én bronnen van kennis

Een botanische tuin - hortus botanicus - is een bijzonder soort tuin. Je kunt je afvragen waarom botanische tuinen niet, analoog aan de dierentuinen, gewoon plantentuinen heten. Dit heeft alles te maken met de geschiedenis. De oudste botanische tuinen ontstonden in de zestiende eeuw. Ze waren oorspronkelijk bedoeld als medische onderwijstuinen en werden in die tijd aangeduid met de Latijnse benaming: hortus medicus. Al spoedig werden de tuinen ook plekken waar men zoveel mogelijk soorten planten bijeenbracht, beschreef, tekende, schilderde en systematisch ordende. Men bracht zaden en planten mee van verre reizen. Deze plantencollecties dienden oorspronkelijk voor universitair onderwijs en wetenschappelijk medisch en botanisch onderzoek.

Tekst - Joke 't Hart

Later breidden de tuinen, ook door een intensieve uitwisseling van zaden met andere botanische tuinen, wereldwijd hun collecties uit. Dit gebeurt tot op de dag van vandaag. Botanische tuinen anno 2012 herbergen zo nog steeds een groot aantal waardevolle, wetenschappelijk gedocumenteerde collecties planten, waarvan de kwaliteit bewaakt wordt door de Stichting Nationale Plantencollectie. Van hortus medicus naar hortus botanicus; in Nederland is de vertaling naar plantentuin niet in gebruik genomen, in België wel.

Educatie en voorlichting

De tuinen openen vervolgens ook hun poorten voor het geïnteresseerde publiek, ter 'lering ende vermaeck'. Die rol van publieksvoorlichter is nooit meer weggegaan: educatie en voorlichting behoren nu tot de kernactiviteiten van de botanische tuinen. Aan het eind van de twintigste eeuw zijn de botanische tuinen zich gaan toelagen op specialistische collecties planten voor het behoud van biodiversiteit in de wereld: als moderne versies van de Ark van Noach. Het zaaien van kennis over dringende kwesties aangaande biodiversiteit is een belangrijke bijdrage die botanische tuinen in onze tijd kunnen leveren aan het behoud van die biodiversiteit.

Cijfers

De meeste botanische tuinen in Nederland zijn aangesloten bij de NVBT: de Nederlandse Vereniging voor Botanische Tuinen. Op dit moment zijn dat er 21: variërend van arboreta, pineta, botanische

Blad van Victoria cruziana in de Hortus Botanicus, Amsterdam. Fotografie - Hortus Botanicus Amsterdam
Botanische Tuin van de TU in Delft. Fotografie - Bert van der Meijden

De NVBT wil in de toekomst de samenwerking tussen de tuinen bevorderen en streeft naar ontsluiting van de gezamenlijke kennis over alle planten in de tuinen voor een breed publiek.
Zie voor meer informatie onze website: www.botanischetuinen.nl.

afdelingen van dierentuinen en kruidentuinen tot al dan niet van oudsher universitaire botanische tuinen. Samen zijn al deze tuinen goed voor vier miljoen bezoekers per jaar, 50.000 'Vrienden' die de tuinen steunen en 1.500 vrijwilligers die hun bijdrage leveren aan deze schitterende groene oases. Er groeien en bloeien meer dan 43.000 soorten planten. De tuinen bevinden zich verspreid over heel Nederland zoals op de kaart is te zien.

Levende museumcollecties

Elk van deze tuinen is op zijn eigen manier uniek: de Hortus botanicus Leiden is van 1590 en zo de oudste botanische tuin in Nederland, beroemd om de ommuurde Clusiustuin, Arboretum Poort Bulten is een schitterende honderdjarige bomentuin in De Lutte vlakbij Oldenzaal en in de voormalige domineestuin 'Domies Toen' bij de kleine kerk in Pieterburen, bloeien 's zomers de wilde orchideeën. De botanische tuin behorend bij de Technische Universiteit Delft neemt een bijzondere plek in. Hier leiden experimenten met planten tot spannende ontdekkingen en innovatieve toepassingen. Verschillende tuinen dus die door de grote verscheidenheid allemaal de moeite waard zijn om te bezoeken. Wat ze gemeen hebben, is dat in al deze tuinen mensen van alle leeftijden van de schoonheid en diversiteit van planten uit de hele wereld kunnen genieten. En dat ze er nog wat van kunnen leren ook. Botanische tuinen zijn musea met levende collecties. Het zijn groene oases van rust en schoonheid waar de verstedelijkte mens anno nu tot rust kan komen. Wees welkom!

Joke 't Hart is secretaris van het bestuur van de Nederlandse Vereniging van Botanische Tuinen.

Dit is het eerste artikel in een serie die verschijnt in het kader van het Jaar van de Botanische Tuin.

- 1 Historische tuin Aalsmeer
- 2 De Hortus Botanicus Amsterdam
- 3 Hortus Vu Amsterdam
- 4 Burgers' Zoo Arnhem
- 5 Kruidentuin Openluchtmuseum
- 6 De Kruidhof Buitenpost
- 7 Arboretum Poort Bulten
- 8 Twickel Delden
- 9 Botanische tuin TU Delft
- 10 Oranjerie de Groene Parel Den Helder
- 11 Von Gimborn Arboretum Doorn
- 12 Pinetum Blijdenstein
- 13 Botanische Tuin Kerkrade
- 14 Hortus botanicus Leiden
- 15 Hortus Arcadië Nijmegen
- 16 Arboretum Oudenbosch
- 17 omies Toen Pieterburen
- 18 Schovenhorst Putten
- 19 Blijdorp Rotterdam
- 20 Trompenburg Rotterdam
- 21 Botanische Tuinen Utrecht

Komkommerkruid, Botanische Tuin in Delft. Fotografie - Bettie Stijnman
Educatie in de vlinderkas, Hortus Botanicus in Amsterdam. Fotografie - Hortus Botanicus Amsterdam

